

La confessió

UNCATEGORIZED ([HTTPS://JORDIGRAUPERA.CAT/CATEGORY/UNCATEGORIZED/](https://jordigraupera.cat/category/uncategorized/)) 01 de desembre de 2020 0

(capítol inèdit del llibre La Supèrbia (<https://onallibres.cat/botiga/la-superbia>) (Fragmenta 2020))

Quan vaig publicar La Supèrbia vaig haver de retallar-ne uns quants capítols per raons d'espai. Aquest el vaig treure perquè era massa llarg i no volia retallar-lo. Segurament el refaré epr algun altre projecte, però aquí es en deixo la versió crua sense retocar que vaig treure de l'esborrany del manuscrit.

La primerà pregària que recordo haver fet per mi mateix va ser cap als set anys. Vaig demanar a Déu que em curés la vanitat i que la Cristina s' enamorés de mi. No em va concedir cap de les dues coses.

Devia estar sota l'influx de la catequesi de la confessió, que és el primer sagrament que es fa amb el cap, on s' ensenyaven els pecats i com fer-se'n càrrec per poder demanar perdó.

Recordo aquella primera pregària perquè quan vaig sortir de la capella vaig quedar-me palplantat en una mena de rebedor amb arcs de mig punt al sostre. En tinc un record nítid, guardat al calaix del cervell de les coses que és important no oblidar-ne cap detall perquè hi has après alguna cosa que entendràs més tard. El contrari d'un trauma. Quan penso en la suor freda, el meu primer referent és aquella incomoditat: ¿no era contradictòri no voler ser vanitós i alhora voler agradar? És més, si Déu em concedia l'amor de la Cristina com si fos un elixir, vaig rumiar mirant el sostre, voldria dir que la Cristina no m'estimaria per ella mateixa, que no li agradaria jo. La modèstia cap a les pròpies forces que hi ha implícita en demanar la intervenció divina es feia ràpidament repulsiva —un abús. Però desitjar que s' enamorés de mi pels meus mèrits, ¿no era un pecat de vanitat? La humilitat que se'm demanava era contradictòria amb el desig. ¿Havia de triar entre agradar la Cristina o agradar Déu? Voler conjugar les dues coses ¿no era una forma sublim de vanitat?

Aleshores no m'ho deia així, tot això, però la vanitat és un vici obscur amb el que he lluitat tota la vida. És un combat de boxa amb la pròpia ombra. Hi estic lluitant ara, mentre re-escric aquest capítol per enèsima vegada, i miro d'expulsar del cap la mirada del lector, d'aquest o d'aquell o de tots, i els comentaris d'aprovació i de rebuig que una mateixa frase els provoca. Però no he arribat a aquesta frase per posar-me a fer psicoanàlisi sinó per explicar que la principal característica de la lluita contra la vanitat és que és, simplement, una lluita. I que si dic que és un combat amb la pròpia ombra no és per evocar una imatge lúgubre, sinó per mirar de fer entendre que la principal dificultat de la vanitat és exactament la mateixa dificultat que hi ha amb el món: que res mai no és el que sembla. Una ombra.

La vanitat sempre té doble fons perquè quan mires d'espolsar-te-la sempre acabes afirmant-la. Boxejant contra l'ombra has de tenir present per començar que la mà dreta és l'esquerra, un cop projectada, i tan aviat mires de moure un puny, l'ombra el mou en precisió simètrica. Ets tu i no pot ser ningú altre, per això és simètrica, però no ets tu perquè és una versió fosca i deformada dels teus gestos. Per això és només ombra. La simetria la fa tan caòtica i imprevisible com ho pugis ser tu, però mai no surt dels límits de tu mateix. L'ombra no produeix una simetria de mirall, que t'ofereixi una imatge creïble de tu mateix, perquè segons l'hora del dia o la llum de la que has pogut envoltar-te, és més forta o més tènue, més allargassada o més rabassuda, més tètrica o més còmica. És fàcil anar pel pedregar si boxeges contra la versió més fosca de tu mateix, la més indulgent amb el cinisme, la que es permet més marge per guanyar a qualsevol preu.

En principi, tot això podria controlar-se i preveure's: la llum i l'ombra mantenen entre elles una relació matemàtica que es pot calcular. Tanmateix, la vida no és un experiment controlat, sinó que és un anar i venir simplement imperfecte. Si algú dediqués el dia a calcular la silueta de la seva ombra, en la perfecció del càlcul hi trobaria el pols de la bogeria. I no podria fer res més, a no ser que triés viure tancat en perpètua obscuritat o sota el focus d'un migdia vertical i permanent.

La cita és de Chesterton a Ortodòxia:

“El veritable problema d'aquest món nostre no és que no sigui raonable, ni tan sols que ho sigui. La mena de problema més corrent és que gairebé ho és, de raonable, però no del tot. La vida no és il·lògica; no obstant això, és una trampa per a lògics. Té una aspecte un pèl més matemàtic i regular del que és; la seva exactitud és òbvia, però la inexactitud està amagada; la seva cara salvatge roman a l'espera.”

Aquesta és la raó per la qual mai no he deixat de dir-me cristià, malgrat el pou sec que sovint ha estat la meva fe, la intermitència de la meva pràctica i la incoherència de la meva vida. És una raó de sinceritat, empírica: sóc cristià perquè no puc ser una altra cosa. Mentiria si digués el contrari. Però tampoc no puc explicar-ho sense convertir-me en el boig que mesura la seva pròpia ombra.

Només puc dir que el cristianisme omple els racons imperfectes de la vida d'una manera rica i profunda, plena de ressonàncies, i que he fet tots els esforços humans per escoltar les raons dels ateus —els més cèlebres, els més potents, els més crus— amb l'esperit més caritatiu del que un cristià és capaç. De vegades penso que vaig decidir estudiar filosofia per por de ser creient fruit de la ignorància. Un cop dins, vaig descobrir que la majoria de filòsofs, especialment si són ateus, i gairebé tots els estudiants, s'hi dediquen per vanitat: necessiten que hi hagi una veritat universal que els confirmi que la seva superioritat intel·lectual té raó de ser. Es veu sobretot en els nihilistes, que es passen el dia predicant la bona nova del no-res, en flagrant contradicció amb les seves pròpies tesis, que de tan presumides que són semblen un llistat d'instruccions per maquillar el propi cadàver.

El cristianisme, tal i com jo l'he vist, és una religió alegre, que es fa càrrec del pecat sense amagar-lo i et permet abandonar la pretensió de mesurar en mil·límetres la teva insatisfacció. Aquest alliberament t'obre les portes a sortir de tu mateix i posar-te a estimar els altres. Segur que hi ha d'altres maneres de fer-ho però totes acaben allà mateix: sortir de l'aïllament és fer-se càrrec del mal del món. Em passa sovint que parlo amb amics postreligiosos que no entenen com algú intel·ligent i amb educació pot encara creure en Déu, i sempre em passa que a la mínima que els pregunto com prenen decisions, hi ha acabo trobat un salt de fe, alguna creença fonamental i indestructible que explica per què els homo sapiens som com som, i que no està sustentada en cap cadena causal científica mínimament robusta. La majoria de gent creu en el seu temps històric, en el sentit que confia que si hi hagués una contradicció molt flagrant o un miracle, doncs ja els avisarien.

Tot això ho explico no pas per fer proselitisme, ni per justificar-me, que per això ja he citat el llibre on Chesterton hi fa un defensa aferrissada de les llegendes, sinó perquè vull parlar del pecat i de la confessió sense malsentesos: aquesta és la meva posició. He dit més amunt que la principal característica de la lluita contra vanitat és que es tracta d'una lluita i que aquesta lluita la puc traçar fins als set anys, en la catequesi de la confessió.

La confessió és una cosa curiosíssima perquè els ateus creuen que és un ticket restaurant. Que vas a dinar i pagues amb un paper que sembla del Monopoly, en lloc de l'altre paper que tenen a la cartera, que és del Banc Central Europeu. De fet, creuen que la confessió és gairebé literalment jugar al Monopoly: que quan s'acaba el joc s'acaben les conseqüències. Si m'haguessin donat un euro per cada vegada que m'han dit que, esclar, essent cristià ets lliure de fer el mal perquè després et confesses i llestos, ara mateix els bitllets del Banc Central durien la meva cara. Tots els cristians que conec, fins i tot els que em cauen francament malament, veuen en la confessió el significat contrari: pagar el preu.

La confessió, en la seva versió més íntima, consisteix a fer una frase en la qual el subjecte és el jo i el predicat és un mal. Es tracta de mirar la vida i assumir, davant l'autoritat més alta que la imaginació pot ordinar, que el responsable últim del mal, el fracàs o la desolació que hi ha a la teva vida ets tu. No hi ha escapadòria, fora de reconèixer-se autor del mal, i un autor és sempre un ésser lliure i capaç. Cal parar atenció al fet que aquest lligam entre el jo i el mal no troba un equivalent en el bé. Per als cristians, el bé és una gràcia i el talent és un préstec. Per això la confessió és al gran motor de l'aparició del jo a la Cristiandat, i per això l'aparició moderna de la consciència és el que entre tots hem salvat del naufragi de l'Església. Encara avui és el que ens salva de l'Estat i la seva autoritat cega.

Ara bé, un cop entres a pensar en el jo, el més normal és sentir-se en un laberint. Igual que l'ombra de la vanitat és canviant, el jo és una d'aquelles coses que només saps què és si no t'ho pregunten. Així s'explica per què la supèrbia i la resta de pecats capitals no són exactament pecats: són vicis. La doctrina oficial així els considera, en el sentit que són disposicions del caràcter, hàbits, que porten al

pecat. L'enveja és un vici, robar allò que enveges és el pecat. La supèrbia és un vici, menystenir l'altre és el pecat. Un pecat és una ofensa concreta, contra tu, contra els altres, o contra allò més sagrat per a tu: Déu, si és el cas.

En la confessió hi ha la concreció de la lluita contra el vici perquè és l'exercici pràctic que permet relligar l'acció particular, el cas, amb el caràcter, és a dir, amb el teu destí com a home o com a dona concrets. Traça un camí dins del laberint del jo que fa possible donar sentit a la imperfecció, primer la teva i després la del món. Ser capaç de demanar perdó vol dir ser capaç de triar entre el bé i el mal, igual que donar gràcies és entendre que tota bondat és un regal que de vegades sembla un accident de tan gratuïta que és.

En aquesta litúrgia tan senzilla i tan difícil, hi ha encara una altra llum. Contra la idea que la religió és un afer d'irracional, que és la mateixa idea que nega que rere les supersticions hi ha una veritat antiga que hi batega, la confessió ha retingut un sentit de la raó que hem trigat tres segles a recuperar de les grapes dels positivistes i els lògics.

Els racionalistes europeus van ficar-se en una ratera dissenyada per Descartes, que és un dels meus genis preferits. La ratera és la necessitat de trobar un fonament últim a les certes de la raó. Aquesta recerca ha fet infeliç a molta gent, especialment gent intel·ligent, i contra el que es diu, ha aportat molt poc a la història de la ciència i de la tècnica, perquè els grans descobriments científics parteixen sempre d'un moment incert i esperançat, brut i inconcret, del que, fins i tot dins del més estricte mètode o el laboratori més net, se'n desconeix l'espurna inicial; i és només després que es desplega en demostracions i silogismes i revistes indexades. El racionalisme europeu ha atrapat moltes persones de gran capacitat en aquesta ratera d'infelicitat perquè quan busques el fonament últim de les coses acabes sempre havent de preguntar-te com es fonamenta la raó, i la raó sap fer moltes coses, però aquesta no. La manera més digna de viure en aquesta ratera ja la va proposar Carl Sagan quan va dir que, atès que som pols d'estrelles, som la manera que té el cosmos de conèixer-se a si mateix, que és una manera realment brillant de dir que el materialisme més determinista és també la voluntat més lliure. Tant per tant, surt més econòmic dir que som l'ànima del cosmos, encara que soni superb. Jo, de fet, entenc Descartes així, com el creador de la idea que l'espai interior de la consciència és inifnit i que rere el cogito ergo sum hi ha bàsicament una voluntat inifnitament lliure. A favor del laberint que va crear val a dir que l'esforç per respondre la pregunta impossible d'aquest filòsof del XVII, que és el segle de Newton, ha engendrat fabuloses veritats i una munió d'andròmines que fan la vida més rica i plena.

A dia d'avui, els especialistes en la raó han acabat conclouent que la racionalitat (i la ciència) és una pràctica social que empra unes eines per mirar d'anar explicant coses de manera cada cop més refinada, i que la pregunta pel sentit o pel fonament és una pregunta que més val no fer-se-la perquè

porta molt ràpidament cap al manicomi. Aquesta explicació és molt raonable però li costa encara donar raó de la vida interior, fins i tot en els tractats més interessants de la psicologia i la neurociència.

La pregària, en canvi, i sobretot la pregària de confessió, té la virtut de capturar els dos sentits en un de sol: és estrictament racional tant en el sentit social com en el sentit espiritual. Es veu en moltes coses, però n'assenyalo només una: la pregària és un pensament que té forma de frase, i per tant està subjecte a les lleis de la coherència. El despertar moral de fer-se responsable dels propis vicis i desgràcies ve acompanyat del despertar lingüístic. Encara més en l'acte de contricció catòlic, que obliga a verbalitzar, a articular en veu alta, —cap enfora—. Quan es diu que tal persona és molt coherent, se li està oferint un compliment a la seva ètica. El jo és el punt de fuga d'una consistència moral que pren com a model la coherència lògica.

La modernitat va néixer en un confessionari, un lloc on fer explícites totes les faltes de concordança entre les creences i les vides. És el lloc on els cristians han explorat la frontera entre el jo i el món. El confessionari és la glàndula pineal d'Occident —si se'm permet l'acudit a costa de Descartes.

Acabo amb l'absolució, que és l'aspecte més misteriós i terrorífic de la confessió i el que té una relació més directa amb la supèrbia. L'absolució és l'element més contra-cultural del cristianisme perquè diu dues coses que pràcticament ningú no defensa avui: que el passat es pot superar, per dolorós que sigui, i que la llibertat és més forta que la circumstància. Demanar perdó sincerament i rebre el perdó sincerament t'allibera de la culpa tant com del mal que havies abraçat. Tota la cultura psicològica que ens envolta sosté la idea contrària: que el model mental que ens defineix és el del trauma. Fins i tot en el racó més obscur de l'oblit encara hi cremen les brases del passat amb la mateixa capacitat destructiva que un trauma no superat. De fet, el trauma no se supera mai, només s'hi conviu. El món d'avui ha estés el significat del trauma a tots els aspectes de la moral, fins i tot arriba a abarcar la identitat, que arrossega la culpa durant generacions. És un esquema que recorda tant el del pecat original que fa una mica de riure. Ha de costar molt viure alhora en un món on la culpa està prohibida, però tota la resta és trauma. Hem bescanviat la responsabilitat de l'acció i el caràcter pel pes de la història i la irreversibilitat de la memòria personal. Ho trobo un excés. L'absolució cristiana defensa una idea molt més radical: que el perdó cura. Potser no d'entrada, i potser no del tot, però en el fer explícita la responsabilitat i en fer explícit la voluntat de perdonar, s'avança gran part de la feina.

L'altra part de la feina és comprendre la potència de la llibertat d'esperit. Al capdavant, el que la combinació de confessió i perdó implica és que l'ànima és més forta que el món. Que no hi ha circumstància, context o realitat particular que pugui abatre't si tens l'ànima tensada. Que la tria entre el bé i el mal mai no està del tot condicionada i que sempre hi ha marge per rectificar, ni que sigui endins i en silenci.

La principal virtut d'aquesta teologia és que et convida a continuar endavant i això és especialment important per als superbs com jo perquè t'ensenya que la supèrbia s'ha de purgar per dalt i no per baix. Que no es tracta de rebaixar-se i buscar la modèstia i la humilitat en la degradació del caràcter o en els rituals de la llàstima. Sinó que es tracta de posar les accions a l'altura de l'amor propi sense por al fracàs ni a demanar perdó quan ets autor d'un mal. La força que hi ha rere la supèrbia pot ser posada al servei d'obres sublimes, encara que acabin sent mediocres. La virtut de la que el superb és capaç és l'esperança, igual que la lluita contra la pròpia ombra es guanya deixant de mirar terra. El vanitós que sap mirar dins dels ulls de l'altre i treure'n admiració també sap rescatar-ne la fe en les coses intangibles.

Etiquetes

DARRERS ARTICLES

La confessió (<https://jordigraupera.cat/la-confessio/>)

(capítol inèdit del llibre La Supèrbia (Fragmenta 2020) Quan vaig publicar La Supèrbia vaig haver de retallar-ne uns quants capítols per raons d'espai. Aquest el vaig treure perquè era massa llarg i no volia retallar-lo. Segurament el referaré epr algun altre projecte, però aquí es en deixo la versió crua sense retocar que vaig treure [...]

Per què sempre estem parlant de llibertat (<https://jordigraupera.cat/per-que-sempre-estem-parlant-de-llibertat/>)

Escric aquest article com a resposta llarga a un seguit de gent amb qui en les últimes hores he intercanviat opinions per tuitar. Una de les més representatives, tot i que han estat desenes, podria ser la del Tatxo Benet, que ha dit: «la discussió no és en aquests moments sobre llibertats. El que cal [...]

Per què el compromís d'Ernest Maragall és una bomba de fum (<https://jordigraupera.cat/per-que-el-compromis-d-ernest-maragall-es-una-bomba-de-fum/>)

Continuació d'aquest fil de twitter. Maragall vol fer entrar Valls en contradicció, per quin motiu? No té cap frontera amb C's, només l'hi serveix per centrar la campanya a una batalla ERC-C's i evitar-se col·lisions amb Colau, que és la frontera que vol conquerir. Per fer-ho necessita obviar els conflictes de fons de la ciutat, [...]

Etiquetes del blog

Coses vistes (<https://jordigraupera.cat/tag/coses-vistes/>)

Dietari (<https://jordigraupera.cat/tag/dietari/>)

English (<https://jordigraupera.cat/tag/english/>)

EUA (<https://jordigraupera.cat/tag/eua/>)

Filosofia (<https://jordigraupera.cat/tag/filosofia/>)

Internacional (<https://jordigraupera.cat/tag/internacional/>)

Notes de NY (<https://jordigraupera.cat/tag/notes-de-ny/>)

Poesia (<https://jordigraupera.cat/tag/poesia/>)

Política (<https://jordigraupera.cat/tag/politica/>)

presidential election 2016 (<https://jordigraupera.cat/tag/presidentialelection2016/>)

referèndum (<https://jordigraupera.cat/tag/referendum/>)

Tendències (<https://jordigraupera.cat/tag/tendencies/>)